

**Оглядове досьє
щодо міжнародної гуманітарної, фінансової, грантової та кредитної
підтримки України, спрямованої на відновлення
сектору охорони здоров'я***

***Анотація.** В оглядовому досьє проаналізовано стан гуманітарної, фінансової, грантової та кредитної підтримки сектору охорони здоров'я України від Європейського Союзу та його держав-членів. Окрему увагу приділено обсягу отриманої гуманітарної допомоги, зокрема медичного обладнання, а також грантам за європейською програмою у сфері охорони здоров'я EU4Health.*

***Ключові слова:** Європейський Союз, сектор охорони здоров'я України, гуманітарна та фінансова допомога, кредити, гранти, медичне обладнання.*

Вступ

Із лютого 2022 року сектор охорони здоров'я України зазнав збитків на суму близько 1,56 млрд дол. США. Станом на січень 2025 року 1603 заклади охорони здоров'я (16,2 % від загальної кількості медичних закладів) частково або повністю зруйновано. Серед них – лікарні та клініки: монопрофільні, загальні та амбулаторні. Пошкоджено або знищено 912 аптек та 624 машини швидкої допомоги. За даними Четвертої швидкої оцінки збитків та потреб України (Fourth Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment* – RDNA4), на відновлення та реконструкцію сектору охорони здоров'я України у найближчі 10 років необхідно 19,4 млрд дол. США, що становить 4 % від загального обсягу потреб на відбудову України (524 млрд дол.)¹.

Основна частина

Сектор охорони здоров'я визначено одним із пріоритетних напрямів відновлення України. Наразі його 594 об'єкти відбудовано повністю та 370 – частково. Ідеться переважно про медичні заклади на деокупованих територіях, а також про ті, що зазнали незначних ушкоджень. Водночас у фінансуванні видатків на охорону здоров'я, які в поточному році становлять понад 217 млрд грн, Україна покладається на підтримку міжнародних партнерів. Найбільша частина цих коштів спрямована на фінансування Програми медичних гарантій².

Повномасштабне вторгнення спричинило критичне навантаження на національну систему охорони здоров'я не тільки через руйнування закладів охорони здоров'я та знищення медичного обладнання, а й у зв'язку з підвищенням попиту на різні види медичної допомоги і послуг, які не були пріоритетними до війни. Це обумовлює необхідність оновлення методів лікування, професійної

*RDNA – спільний інструмент, створений урядом України, Європейською Комісією, Світовим банком та ООН для оцінки економічних і соціальних потреб України для виживання під час війни та відбудови після її закінчення.

¹ UKRAINE. Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4). February 2022 - December 2024. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/ukraine-fourth-rapid-damage-and-needs-assessment-rdna4-february-2022-december-2024-english>

² Ukraine ReHealth 2025: відбудова української системи охорони здоров'я. URL: <https://www.apteka.ua/article/729743>

підготовки кадрів, у тому числі навичок роботи із сучасним медичним обладнанням.

Фінансова допомога ЄС. Оскільки відбудова сектору охорони здоров'я, релевантного сучасним реаліям, є основним чинником відновлення та збереження людського капіталу, надана Європейським Союзом (далі – ЄС), державами-членами ЄС та фінансовими установами ЄС нашій державі фінансова підтримка спрямовується, у тому числі, на відновлення цього сектору. За даними Європейської Комісії, Україна отримала близько 177,5 млрд євро підтримки, яка включає макрофінансову допомогу³, фінансову підтримку через Механізм допомоги Україні (Ukraine Facility⁴), гуманітарну⁵ та військову допомогу від держав-членів та Європейського фонду миру, а також підтримку українських біженців у ЄС (Додаток 1).

Значна частина цієї підтримки надається з бюджету ЄС у формі позик через Механізм підтримки України, а також позик і гарантій міжнародних фінансових установ за участі ЄС. Гранти ЄС становлять незначну частину фінансової підтримки через складну вимогу одностайного узгодження змін до багаторічних фінансових рамок та обмежений фіскальний простір у багатьох державах-членах. Позики ЄС надаються Україні на вигідних умовах, включаючи пільгові періоди для їх погашення. Із цією метою запроваджено Механізм співробітництва у сфері позик для України (ULCM) на суму до 50 млрд дол. США для державного бюджету на задоволення нагальних потреб, зокрема на відновлення, реконструкцію та модернізацію базових секторів економіки, у тому числі сектору охорони здоров'я⁶. Угоду між Україною та Європейським Союзом про впровадження механізму кредитного співробітництва для України ратифіковано Законом України № 4121-IX від 05.12.2024⁷.

Наразі офіційного джерела інформації про відсоток або розмір сум фінансової допомоги ЄС, спрямованої на підтримку сектору охорони здоров'я, зокрема на закупівлю, модернізацію або технічне обслуговування медичного обладнання (у кількості одиниць або тоннах вантажу), у відкритому доступі немає.

Гуманітарна допомога. ЄС є лідером надання гуманітарної допомоги Україні, у тому числі ліків, медичного обладнання та медичних виробів. Більш того,

³ Regulation (EU) 2022/2463 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 establishing an instrument for providing support to Ukraine for 2023 (macro-financial assistance +). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.322.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2022%3A322%3ATOC

⁴ Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj>

⁵ Council Regulation (EC) No 1257/96 of 20 June 1996 concerning humanitarian aid. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/1996/1257/oj/eng>

⁶ Regulation (EU) 2024/2773 of the European Parliament and of the Council of 24 October 2024 establishing the Ukraine Loan Cooperation Mechanism and providing exceptional macro-financial assistance to Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/2773/oj/eng>

⁷ Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про впровадження Механізму кредитного співробітництва для України : Закон України від 5 грудня 2024 року № 4121-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4121-20#n2>

ЄС є основним постачальником медичного обладнання як гуманітарної допомоги, що надається через механізми Civil Protection Mechanism, зокрема rescEU, та участь у фінансуванні закупівлі й поставок медичного обладнання міжнародними партнерами WHO, UNDP тощо.

Із лютого 2022 року Європейська Комісія виділила понад 1 млрд євро на програми гуманітарної допомоги Україні, зокрема на: виплату грошової допомоги для покриття основних потреб, соціальний захист, медичне обслуговування, включаючи підтримку психічного здоров'я та психосоціальну підтримку, освіту, предмети першої необхідності тощо. Суми гуманітарної допомоги різняться по роках, як і види потреб, на фінансування яких вони спрямовані (Рис. 1):

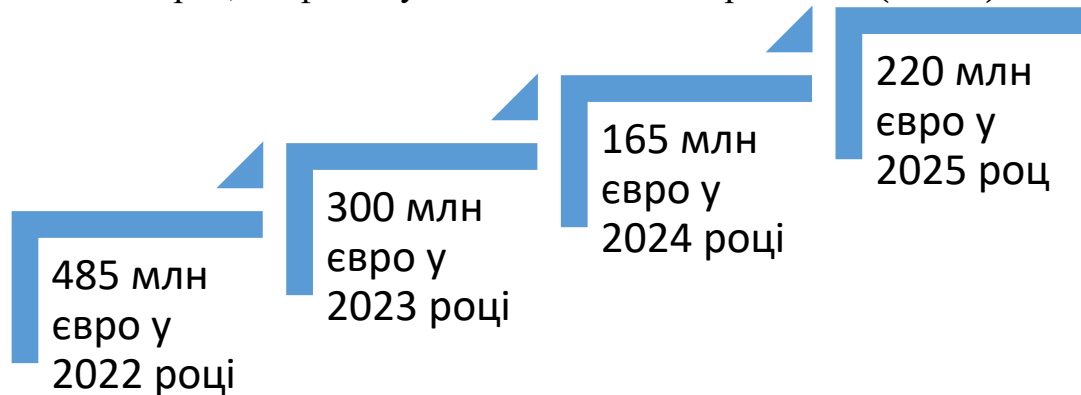

Рис. 1.

Починаючи з 2022 року, медичне обладнання як гуманітарна допомога, яка надійшла від урядів іноземних держав, міжнародного та українського бізнесу, міжнародних і вітчизняних благодійних організацій через Міністерство охорони здоров'я України (далі – МОЗ України), розподіляється між лікарнями та іншими медичними закладами. Варто зазначити, що на початку широкомасштабного вторгнення МОЗ України розподіляв гуманітарну медичну допомогу не тільки серед закладів охорони здоров'я свого підпорядкування, але й між комунальними та відомчими закладами, зокрема тими, що знаходяться в підпорядкуванні структур Сил безпеки та оборони.

До запровадження у 2023 році системи «MedData» загальна інформація про отриману медичну гуманітарну допомогу публікувалася на сайті МОЗ України. Із запровадженням системи «MedData» розподіл гуманітарної допомоги здійснювався за оцінкою потреб, переданих до цієї системи від медичних закладів. У такий спосіб координації дій МОЗ України за два роки повномасштабного вторгнення розподілив більше ніж 12,5 тис. тонн медичної гуманітарної допомоги на суму понад 13,5 млрд грн⁸.

⁸ З початку повномасштабної війни медична гуманітарна допомога обліковується через систему «MedData», що забезпечує прозорість процесу – Марія Карчевич. URL: <https://moz.gov.ua/uk/z-pochatku-povnomasshtabnoi-vijni-medichna-gumanitarna-dopomoga-oblikovuetsja-cherez-sistemu-meddata-scho-zabezpechue-prozorist-procesu---marija-karchevich>

Наразі інформація про гуманітарну медичну допомогу (медичне обладнання), у тому числі про її розподіл, міститься в Автоматизованій системі реєстрації гуманітарної допомоги⁹. Кожен вантаж отримує унікальний код при реєстрації, що дозволяє відстежувати його рух.

Отримувачами медичного обладнання як міжнародної гуманітарної допомоги можуть бути комунальні установи та органи місцевого самоврядування; благодійні фонди, які виступають як посередники або донори, а також надавачі соціальних послуг.

Механізм цивільного захисту.

ЄС у відповідь на запит Уряду України про медичне обладнання, захисне спорядження та спеціальне обладнання від ризиків для здоров'я населення (хімічних, біологічних, радіологічних, ядерних) надав спеціальне медичне обладнання на суму 11,3 млн євро, задіявши резерви ЄС на випадок надзвичайних ситуацій rescEU¹⁰. Допомога включала 850 одиниць обладнання для операцій з дезактивації, монітори пацієнта, інфузійні насоси та апарати штучної вентиляції легень. Резерв rescEU на 100 % фінансується ЄС, тому Європейська Комісія у тісній співпраці з державою, якій надається допомога, здійснює контроль за використанням цієї допомоги.

20 квітня 2023 року Україна приєдналася до Механізму цивільного захисту Союзу (далі – МЦЗС)*, ставши 36-ю державою-учасницею¹¹. Із 14 грудня 2023 року набрала чинності відповідна Угода¹², і це означає, що Україні дозволяється брати участь у всіх поточних і майбутніх програмах МЦЗС, які відкриті для участі України. Участь України або юридичних осіб України у МЦЗС залежить від фінансового внеску України до МЦЗС.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) виконує роль Національного координатора участі України в цій системі. Після активації Механізму цивільного захисту ЄС rescEU забезпечує додатковий рівень покриття потреб, зокрема сектору охорони здоров'я. Станом на кінець 2024 року через МЦЗС до України було доставлено понад 148 000 тонн багатосекторальної допомоги.

⁹ Положення про автоматизовану систему реєстрації гуманітарної допомоги : затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 року № 927. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/927-2020-%D0%BF#Text>

¹⁰ Ukraine: EU mobilises emergency reserves for chemical, biological, radiological and nuclear threats. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_4014

*Рішення Європейського Парламенту та Ради від 17 грудня 2013 року про Механізм цивільного захисту ЄС №1313/2013/EU (rescEU) дозволяє спільну закупівлю певних товарів, у тому числі медичних, для накопичення запасів.

¹¹ Угода між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, з іншої сторони, щодо участі України в Механізмі цивільного захисту Союзу: ратифікована Законом України № 3434-IX від 08.11.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_002-23#n2

¹² Про ратифікацію Угоди між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, з іншої сторони, щодо участі України в Механізмі цивільного захисту Союзу : Закон України від 8 листопада 2023 року № 3434-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3434-IX#Text>

Понад 3400 українських пацієнтів було евакуйовано на лікування до 22 країн по всій Європі¹³.

За повідомленням Європейської Комісії, Україна отримувала медичне обладнання через МЦЗС, але щодо кількості одиниць такого обладнання у відкритих джерелах інформація відсутня.

Варто зазначити, що в 2024 році завершився спільний проєкт Світового банку та МОЗ України «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей» на суму 350 млн дол. США. У рамках проєкту майже 1000 амбулаторій сімейної практики (загальної медицини) були укомплектовані медичним обладнанням, необхідним для діагностики та раннього виявлення серцево-судинних захворювань згідно з табелем оснащення закладів ПМСД (первинної медико-санітарної допомоги); закуплено 40 автомобілів швидкої допомоги та обладнання для реанімаційних відділень Вінницької, Дніпропетровської, Рівненської, Волинської, Полтавської, Львівської, Запорізької та Закарпатської областей¹⁴. У 2022 році Уряд збільшив фінансування проєкту для поставки у лікарні: 1 400 інфузійних та шприцевих насосів, 40 анестезійних апаратів, 600 моніторів пацієнта, 600 ларингоскопів, 800 аспіраторів, 300 портативних капнографів, 500 мобільних апаратів ультразвукової діагностики, 150 електрокардіографів 200 мобільних рентгенапаратів. Медзаклади отримали витратні матеріали для роботи обладнання. Сукупна вартість оснащення склала понад 1 млрд грн¹⁵. Закуплене МОЗ України медичне обладнання розподіляється державною установою Центр громадського здоров'я¹⁶.

Угоди з державами-членами ЄС та фінансовими інституціями ЄС у сфері охорони здоров'я. Україна та Франція підписали сім угод на 51 млн євро для розвитку медичної сфери. Вони реалізуються в межах Грантової міжурядової угоди між Урядом Французької Республіки та Урядом України щодо сприяння відновленню та підтримці критичної інфраструктури і пріоритетних секторів економіки України¹⁷, укладеної у 2024 році на загальну суму 200 млн євро. Проєкти

¹³ Support to Ukraine: European Union mobilises additional assistance through Civil Protection Mechanism. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/support-to-ukraine-european-union-mobilises-additional-assistance-through-civil-protection-mechanism/>

¹⁴ Про схвалення остаточного звіту за результатами реалізації спільних з Міжнародним банком реконструкції та розвитку проєктів «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей» та «Додаткове фінансування Проєкту «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.06.2025 № 568-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/568-2025-%D1%80#Text>

¹⁵ МОЗ та Світовий банк придбають обладнання для медзакладів, що працюють із постраждалими від воєнних дій. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/moz-ta-svitovij-bank-pridbayut-obladnannya-dlya-medzakladiv-shcho-pracyuyut-iz-postrazhdalimi-vid-voyennih-dij>

¹⁶ Про розподіл медичних виробів (у тому числі дороговартісного медичного обладнання) та допоміжних засобів до них: Наказ МОЗ України від 10.01.2025 № 74. URL: <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukrayini-vid-10-01-2025-74-pro-rozpodil-medichnih-virobiv-u-tomu-chisli-dorogovartisnogo-medichnogo-obladnannya-ta-dopomizhnikh-zasobiv-donih>

¹⁷ Про ратифікацію Грантової угоди між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо сприяння відновленню та підтримці критичної інфраструктури та пріоритетних секторів економіки України: Закон України від 20 серпня 2024 року № 3906-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3906-20#Text>

фінансуються урядом Франції та реалізуються за посередництвом французьких медичних компаній. Усі контракти повинні бути укладені не пізніше 31 грудня 2025 року, а зняття коштів за грантом, наданих відповідно до цієї Грантової угоди, має бути здійснено не пізніше 31 грудня 2027 року¹⁸.

Підписані угоди передбачають реалізацію таких проєктів у сфері охорони здоров'я (Рис 2.):

Рис. 2.

¹⁸ Грантова угода між урядом України та урядом Французької республіки щодо сприяння відновленню та підтримці критичної інфраструктури та пріоритетних секторів економіки України : ратифікована Законом України № 3906-IX від 20.08.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250_002-24#n2

До переліку регіонів, у які доставляється обладнання, входять Волинська, Вінницька, Дніпропетровська, Закарпатська, Львівська, Кіровоградська, Миколаївська, Сумська, Одеська, Тернопільська, Харківська, Хмельницька, Івано-Франківська, Чернівецька, Черкаська та Чернігівська області.

Верховна Рада України ратифікувала Рамкові договори щодо офіційної підтримки проєкту з улаштування модульних лікарень в Україні¹⁹ та проєкту з модернізації діагностики й лікування раку молочної залози²⁰. Перший договір стосується підсилення медичної інфраструктури України завдяки облаштуванню модульних лікарень, що забезпечить доступ громадян до необхідних медичних послуг в умовах війни. Відповідно до його умов передбачається залучити фінансову підтримку для Уряду України від Уряду Французької Республіки у формі пільгового кредиту на суму 35 млн євро²¹. Другий договір стосується оснащення лікарень новітніми мамографами для діагностики раку молочної залози. Сума фінансування проєкту складає понад 11,6 млн євро²².

ЄС здійснює поставку військово-медичного обладнання Збройним Силам України в рамках Європейського фонду миру (EPF)²³ відповідно до ухваленого рішення Ради (CFSP) 2021/2135 від 2 грудня 2021 року щодо заходу допомоги в рамках Європейського фонду миру для підтримки Збройних Сил України²⁴. Вартість програми підтримки становить 31 млн євро та включає надання медичного обладнання (польові шпиталі), інженерного обладнання (обладнання для розмінування), логістики (вантажівки та інші засоби) та кіберзахисту. Програма була розроблена на основі потреб Збройних Сил України. У рамках програми EPF надав 50 машин швидкої допомоги, 6 портативних цифрових рентгенівських апаратів та 6 операційних столів.

¹⁹ Про ратифікацію Рамкового договору між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо офіційної підтримки проєкту з влаштування модульних лікарень : Закон України 17.09.2024 № 3969-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3969-20#n2>

²⁰ Про ратифікацію Рамкового договору між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо офіційного проєкту підтримки з модернізації діагностики та лікування раку молочної залози : Закон України 17.09.2024 № 3970-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3970-20#Text>

²¹ Рамковий договір між урядом України та урядом Французької республіки щодо офіційної підтримки проєкту з влаштування модульних лікарень : ратифіковано Законом № 3969-IX від 17.09.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250_003-24#Text;

²² Рамковий договір між урядом України та урядом Французької республіки щодо офіційної підтримки проєкту з модернізації діагностики та лікування раку молочної залози : ратифіковано Законом № 3970-IX від 17.09.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/250_004-24/sp:max100#n2

²³ EU provides military medical equipment to Ukrainian Armed Forces under the European Peace Facility. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-provides-military-medical-equipment-ukrainian-armed-forces-under-european-peace-facility_en

²⁴ COUNCIL DECISION (CFSP) 2021/2135 of 2 December 2021 on an assistance measure under the European Peace Facility to support the Ukrainian Armed Forces. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021D2135>

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ)²⁵ та Східноєвропейське партнерство з енергоефективності та довкілля (Е5Р) підтримують сектор охорони здоров'я населення України у зв'язку з наслідками, пов'язаними з війною. Інвестиційний грант у розмірі 5 млн євро з багатостороннього донорського фонду Е5Р спрямовується на реконструкцію і модернізацію медичної інфраструктури, покращення умов для забезпечення належної медичної допомоги й підтримки постраждалих громад²⁶.

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) надав 55 млн євро фінансування під гарантії ЄС для «Програми з відновлення України» на реконструкцію лікарень, соціального житла, навчальних закладів тощо. Так, у 2024 році в межах програми було успішно завершено субпроект «Дитяче інфекційне відділення у Житомирській області». Міністерство розвитку громад та територій України разом з Міністерством фінансів України координує та здійснює нагляд за впровадженням програм, а місцеві органи влади та самоврядування відповідальні за реалізацію таких субпроектів.

Діяльність Банку розвитку Ради Європи в Україні поділена на такі сектори: покращення медичного обслуговування населення, підтримка малого та середнього бізнесу. У 2023 Україна офіційно стала 43-м членом Банку²⁷. У 2024 році до загального фонду державного бюджету надійшли 10 млн євро пільгового фінансування від Банку розвитку Ради Європи. Це – перший транш на умовах спільного фінансування в межах проекту Світового банку «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя (HEAL Ukraine)». Ці кошти спрямовано на фінансування видатків держбюджету на виплати за програмою медичних гарантій відповідно до Рамкової угоди про позику²⁸. У цілому проєкт МОЗ України та Світового банку HEAL Ukraine²⁹ спрямований на задоволення невідкладних потреб у сфері охорони здоров'я, модернізацію медичного сектору, закупівлю медичного обладнання тощо. Це рамковий проєкт із загальним запланованим обсягом фінансування у розмірі 500 млн дол. США³⁰.

²⁵ Договір між Україною та Європейським інвестиційним банком про співробітництво та діяльність Постійного представництва ЄІБ в Україні: ратифікований Законом України № 2673-VI від 04.11.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971_005#Text

²⁶ EIB and E5P support Ukrainian hospitals through war-related emergency measures. URL: <https://eu4ukraine.eu/en/whats-happening-en/news-en/support-ukrainian-hospitals-through-war-related-emergency-measures.html>

²⁷ Про членство України в Банку розвитку Ради Європи та приєднання до Третього протоколу до Генеральної угоди про привілеї та імунітети Ради Європи : Закон України від 29 травня 2023 р. № 3114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3114-20#Text>

²⁸ Угода про позику (Програма «Трансформація охорони здоров'я шляхом реформи та інвестицій в ефективність») між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 10.12.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_019-24#Text

²⁹ Щодо Позики № 9468-UA Проєкт «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя» (HEAL). Перші зміни до Угоди про позику. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_014-24#n4

³⁰ Мільйони українців отримали медичну допомогу завдяки проєкту Світового банку HEAL Ukraine. До держбюджету вже надійшло 136 млн доларів США. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/millions_of_ukrainians_have_received_medical_support_through_the_world_banks_heal_ukraine_project_the_state_budget_has_already_received_usd_136_million-4805

Програми ЄС у сфері охорони здоров'я.

15 липня 2022 року Міністр охорони здоров'я України та Європейський комісар з питань охорони здоров'я та безпеки харчових продуктів підписали Угоду між Україною та Європейським Союзом про участь України в програмі EU4Health³¹, яка була ратифікована Законом України № 2853-IX від 12 січня 2023 року³². Участь України у програмі передбачає сплату щорічного внеску, загальна сума якого становить 12,1 млн євро (2022–2027)*. Центр громадського здоров'я є національним координатором програми EU4Health в Україні.

Четверта програма дій у сфері охорони здоров'я (EU4Health) розпочата у 2021 році та завершується у 2027. Програма створена на підставі Регламенту (ЄС) 2021/522³³ для надання державам-членам ЄС або державам, які приєдналися до програми, фінансової допомоги у випадках наявності найбільших потреб у сфері охорони здоров'я для досягнення чотирьох загальних цілей, у тому числі забезпечення доступу до лікарських засобів і медичного обладнання. Загальний бюджет програми – 4,4 млрд євро зі встановленими мінімальними та максимальними частками бюджету для певних сфер діяльності (розподіл ресурсів)³⁴. У межах програми передбачено гранти спільної дії, операційні гранти і прямі гранти, які надаються на засадах співфінансування, тобто потенційний заявник повинен запланувати щонайменше 40 % власного внеску. У надзвичайних випадках внесок ЄС може бути збільшений до 80 % загальних прийнятних витрат.

Угода про участь у програмі EU4Health набула зворотної дії, що дозволило Україні стати учасником програми з 1 січня 2022 року та отримати фінансування в рамках програми EU4Health за 2022 рік у розмірі понад 4,5 млн євро. Ці кошти були призначені для реалізації 10 спільних проєктів із державами-членами ЄС, серед яких: профілактика серцево-судинних захворювань та діабету; профілактика і моніторинг онкологічних та інших неінфекційних захворювань; посилення інфекційного контролю у лікарнях та серед медичних працівників тощо³⁵.

За програмою EU4Health у 2023 році Україна отримала понад 4,6 млн євро на участь та реалізацію 9 проєктів. Від України 5 проєктів реалізовували Центр

³¹ Угода між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі «EU4Health» : ратифіковано Законом України № 2853-IX від 12.01.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-22#n2

³² Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі «EU4Health» : Закон України від 12 січня 2023 року № 2853-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2853-IX#Text>

*За 2022 рік Україна була звільнена від вступного внеску.

³³ Regulation (EU) 2021/522 of the European Parliament and of the Council of 24 March 2021 establishing a Programme for the Union's action in the field of health ('EU4Health Programme') for the period 2021-2027, and repealing Regulation (EU) No 282/2014 (Text with EEA relevance). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2021.107.01.0001.01.ENG

³⁴ EU4Health programme 2021-2027 – a vision for a healthier European Union. URL: https://health.ec.europa.eu/funding/eu4health-programme-2021-2027-vision-healthier-european-union_en

³⁵ Україна отримала підтвердження фінансування за програмами EU4Health. URL: https://www.dls.gov.ua/for_subject/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0-%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D0%B0-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0/

громадського здоров'я МОЗ України, ще 4 – Охматдит, Український центр трансплант-координації, ДП «Електронне здоров'я» та Державний експертний центр МОЗ України³⁶. У межах робочої програми 2023 року було оголошено 12 конкурсів для неурядових організацій, загальний бюджет яких становив близько 20 млн євро, що стосуються напрямів доступу до медичної допомоги, психічного здоров'я, профілактики та діагностики неінфекційних захворювань.

У 2024 році Україна отримала фінансове підтвердження на суму понад 4 млн євро в межах програми EU4Health для 14 проєктів у сфері громадського здоров'я для подолання критичних викликів; профілактики серцево-судинних захворювань і діабету – двох основних причин смертності в Україні (проєкт JACARDI); профілактики раку та інших неінфекційних захворювань (JAPreventNCD); боротьби з антимікробною резистентністю (EU-JAMRAI 2); також Україна є частиною проєкту JA GHI – спільної ініціативи³⁷.

Робоча програма EU4Health на 2025 рік має загальний підтверджений бюджет для України 8,84 млн євро за 14 спільними діями:

JACARDI – спільна дія щодо серцево-судинних захворювань та діабету. Бюджет України 1066420 євро, частка фінансування ЄК – 80 %, 20 % – власний внесок;

JA PreventNCD – профілактика раку та інших неінфекційних захворювань. Бюджет – 1128768 євро, частка фінансування ЄК – 80 %, 20 % – власний внесок;

EU-JAMRAI 2 – спільна дія з антимікробної резистентності та інфекцій, пов'язаних із наданням «медичної допомоги». Бюджет – 1040142 євро, частка фінансування ЄК – 80 %, 20 % – власний внесок;

JA GHI – європейська спільна дія для максимізації впливу глобальної стратегії охорони здоров'я ЄС. Бюджет – 184142 євро, частка фінансування ЄК – 80 %, 20 % – власний внесок;

JARDIN – спільна дія, спрямована на інтеграцію європейських референтних мереж (ERNs) у національну систему охорони здоров'я. Участь в якості наглядача, без бюджету;

IncreaseNET – підтримка потенціалу та компетенцій регуляторної мережі ЄС у сфері ліків. Бюджет – 105904 євро, частка фінансування ЄК – 80 %, 20 % – власний внесок;

GAPP – спільна дія, спрямована на полегшення розвитку спільного й оптимального підходу до оцінки та авторизації процесів підготовки в установах крові та тканин. Бюджет – 40354 євро, частка фінансування ЄК – 80 %, 20 % – власний внесок;

³⁶ Євросоюз виділяє Україні понад 4,6 млн євро на проєкти у сфері охорони здоров'я в рамках програми «EU4Health». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yevrosoiuz-vydiljaie-ukraini-ponad-46-mln-ievro-na-proekty-u-sferi-okhorony-zdorovia-v-ramkakh-prohramy-eu4health>

³⁷ Центр громадського здоров'я представив Єврокомісії здобутки за програмою EU4HEALTH за 2024 рік. URL: <https://www.phc.org.ua/news/centr-gromadskogo-zdorovya-predstaviv-evrokomisii-zdobutki-za-programoyu-eu4health-za-2024-0>

EU-WISH – інтегрована система спостереження за стічними водами для охорони здоров'я населення. Бюджет – 539913 євро, частка фінансування ЄК – 80 %, 20 % – власний внесок;

EUCanScreen – впровадження програм скринінгу раку. Бюджет – 260200 євро, частка фінансування ЄК – 80 %, 20 % – власний внесок;

MENTOR – психічне здоров'я. Бюджет – 118628 євро, частка фінансування ЄК – 80 %, 20 % – власний внесок;

JADE Health – спільна дія, яка стосується деменції та здоров'я. Бюджет – 60066 євро, частка фінансування ЄК – 80 %, 20 % – власний внесок;

EUNetCCC (CraNE2) – мережа комплексних онкологічних центрів. Бюджет – 781858 євро, частка фінансування ЄК – 80 %, 20 % – власний внесок;

JANE2 – спільна дія щодо мереж експертизи. Бюджет – 538244 євро, частка фінансування ЄК – 80 %, 20 % – власний внесок;

MISUPH – сучасне поліпшення нагляду за громадським здоров'ям в Україні. Бюджет – 2479930 євро, частка фінансування ЄК – 80 %, 20 % – власний внесок.

Розрахунок розміру частки фінансування ЄС та України в євро за кожною дією за програмою EU4Health на 2025 рік наведено у *Додатку 2*.

Номінованими учасниками реалізації програми є: Центр громадського здоров'я МОЗ України; Національний інститут раку; Інститут урології імені В.О. Возіанова; Державний експертний центр МОЗ України (ДЕЦ); Центр координації трансплантації; Державне підприємство «Електронне здоров'я»; НДСЛ «Охматдит»; Державна служба з лікарських засобів та контролю за наркотиками; Державна установа «Український науково-практичний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф МОЗ України»; Національний інститут фтизіатрії та пульмонології імені Ф.Г. Яновського НАМН України³⁸.

Висновки

Війна стала каталізатором системних змін, прискоривши інтеграцію України до регуляторної бази ЄС у сфері охорони здоров'я. Щоб уникнути катастрофічного дефіциту фармацевтичних препаратів, медичних виробів і медичного обладнання, Україна запровадила надзвичайні спрощення у нормативному регулюванні всіх аспектів допомоги для відновлення сектору охорони здоров'я.

ЄС та держави-члени надають Україні медичне обладнання через Механізм цивільного захисту ЄС (запаси rescEU) та угоди про спільні закупівлі, а також здійснюють пряму фінансову допомогу (*Додаток 3*).

Станом на січень 2025 року через Механізм цивільного захисту було доставлено понад 155 000 тонн гуманітарної допомоги, зокрема і для сектору охорони здоров'я, на суму понад 181 млн євро. Для забезпечення швидкої доставки допомоги із запасів rescEU ЄС створив логістичні центри в Польщі, Румунії та Словаччині.

³⁸ Програма EU4Health. URL: <https://moz.gov.ua/uk/programa-eu4health>

ЄС також фінансує ініціативи з постачання медичних матеріалів та обладнання через Програму розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН).

Довгострокова співпраця ЄС та України здійснюється в межах Програми EU4Health, що дозволяє Україні отримувати доступ до фінансування ЄС на рівних умовах із державами-членами, підтримуючи сектор охорони здоров'я.

Пряма підтримка, у тому числі фінансова, має місце від держав-членів ЄС та фінансових інституцій ЄС (Додаток 4).

Варто зазначити, що в умовах правового режиму воєнного стану завершився проєкт «Надання підтримки Україні в розвитку сучасної системи громадського здоров'я», що фінансувався ЄС. Його реалізація здійснювалася компанією GFA Consulting Group (Німеччина) та Фінським інститутом охорони здоров'я і добробуту (у період з 2019 року по травень 2025 року з бюджетом 5,8 млн євро). За результатами реалізації проєкту модернізовано систему безпеки крові, зокрема інфраструктуру (логістику й зберігання компонентів крові) та приведено її у відповідність до стандартів ЄС³⁹.

На жаль, немає єдиного офіційного джерела з інформацією щодо отриманого та придбаного медичного обладнання (кількості одиниць або тонн вантажу), яке надійшло до України від ЄС та інших донорів. Водночас наведено низку даних і прикладів, які дають уявлення про масштаб міжнародної гуманітарної, фінансової, грантової та кредитної підтримки України, спрямованої на відновлення сектору охорони здоров'я.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

³⁹ Зміцнення системи громадського здоров'я України за підтримки Проєкту ЄС. URL: <https://moz.gov.ua/uk/zmicnennya-sistemi-gromadskogo-zdorov-ya-ukrayini-za-pidtrimki-proyektu-yes>

40

State of Play: EU support to Ukraine.
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/775834/EPRS_BRI\(2025\)775834_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/775834/EPRS_BRI(2025)775834_EN.pdf)

URL:

Розмір частки фінансування ЄС та України (в євро) за кожною спільною дією за програмою EU4Health на 2025 рік

